

Undervisningsekspertise i høyere utdanning

REFERANSER:

Van Dijk, E. E., van Tartwijk, J., van der Schaaf, M. F. & Kluijtmans, M. (2020). What makes an expert university teacher? A systematic review and synthesis of frameworks for teacher expertise in higher education. *Educational Research Review*, 31. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100365>

Hva kjennetegner god undervisning i høyere utdanning? En endret holdning til undervisning i høyere utdanning har ført til større interesse for kompetanseheving blant undervisere i høyere utdanning og en økt interesse for forskning om hvordan vi kvalifiserer undervisere i høyere utdanning. Forskning på temaet har likevel ennå ikke gitt enhetlige svar på hvilke spesifikke ferdigheter det forventes at undervisningspersonell i høyere utdanning skal utvikle for å bli dyktige undervisere. I tillegg bygger studiene sjelden på hverandre, noe som resulterer i et lappeteppe av kunnskap om temaet. Den systematiske kunnskapsoversikten som vi presenterer her, gir en oppsummering av eksisterende kunnskap om hvilke aktiviteter eller oppgaver det er viktig å utvikle undervisningsekspertise innen i høyere utdanning. I tillegg presenteres tre dimensjoner for utvikling av ferdigheter som har betydning for utvikling av ekspertise.

Bakgrunn

Lærerens ekspertise, kompetanser og kunnskaper er sentrale faktorer for at læring skal skje som følge av undervisning, også i høyere utdanning. Lenge anså man akademisk kompetanse som et fullgodt grunnlag for deres undervisning, men i 1980-årene kom forskning som viste at det er liten eller ingen positiv sammenheng mellom kvalitet på akademisk forskning og kvaliteten på undervisningen de leverer. I tillegg er det lange tradisjoner for at det er forsknings- og publiseringspoeng som gir status i akademien. Det tok derfor lang tid før kvaliteten på akademisk undervisning ble viet oppmerksomhet, men dette har endret seg og er fortsatt i endring. Endringen kommer til syne blant annet i antall systemer for kvalitetssikring av undervisning i høyere utdanning, teoretiske rammeverk og profesjonsutviklingsprogrammer for kompetanseheving blant undervisere i høyere utdanning, og utmerkelser som «Årets foreleser». I tillegg kommer økningen i antall vitenskapelige publikasjoner og faglitteratur om undervisning i høyere utdanning.

Den systematiske kunnskapsoversikten¹ som presenteres i dette forskningsnotatet, oppsummerer studier om undervisningsekspertise blant universitetsansatte med vekt på hvilke aktiviteter lærere må utøve ekspertise innen. Grunnlaget for ekspertisebegrepet er «ekspert», som viser til noen som på fremragende og konsistent vis utfører oppgaver innenfor et fagområde. Til forskjell fra underviserens kunnskaper (faglige og pedagogiske) og kompetanser (didaktiske og relasjonelle), handler ekspertise altså om underviserens oppgaveutføring i praksis. Det er ikke noen absolutte skiller mellom disse tre delene av underviserens arbeid: De ikke bare henger sammen, men overlapper også hverandre. Oppgavene som knyttes til undervisning i høyere utdanning er likevel skilt ut i denne sammenheng for å kunne undersøkes nærmere. Skillet mellom underviserens

¹ **Systematisk kunnskapsoversikt/-oppsummering:** Som regel en artikkel eller en rapport som gir en oversikt over et klart definert forskningsspørsmål. Oversikten bruker systematiske og eksplisitte metoder for å identifisere, utvelge og kritisk vurdere relevant forskning, samt for å innsamle og analysere data fra studiene som er inkludert i oversikten.

ekspertise (oppgavevalg og -utførelse) og de andre områdene (kunnskaper og kompetanser) er altså kunstig, men formålstjenlig.

Formål

For å kunne bygge gode teoretiske rammeverk og kompetansehevingsprogrammer som kan støtte utvikling fra novise til ekspert knyttet til undervisning i høyere utdanning, må man først enes om hvilke oppgaver det er viktig å utvikle undervisningsekspertise i, samt hvordan undervisere i høyere utdanning kan utvikle slik ekspertise. Ved å identifisere hvilke oppgaver forskning fremhever som viktige i høyere utdanning, legges også grunnlaget for konsensus om hvilke oppgaver som bør få oppmerksomhet i profesjonsutviklingsprogrammer for undervisningspersonell i UH-sektoren. En slik konsensus vil også være nyttig for fremtidig forskning på undervisning i høyere utdanning, inkludert studier på sammenhenger mellom lærerens undervisning og studentens læring.

Inkluderte studier

Forskergruppen utviklet en søkestrategi og søkestreng som skulle gi oversikt over forskning om rammeverk eller modeller for utvikling av ekspertise i høyere utdanning. Begrepet «medisinsk utdanning» ble spesielt inkludert fordi det var tydelig at det var flere rammeverk som var utviklet for denne studietypen enn andre studier, men søket var også videre enn som så fordi de også søkte etter rammeverk og modeller i høyere utdanning generelt. Søket ble utført i fem databaser over vitenskapelige publikasjoner. I tillegg ble det gjennomført et lignende søk i Google for å identifisere praktiske eksempler som inngikk i kategorien «grå litteratur». Dette kunne være rammeverk som var utviklet ved institusjoner eller opplæringsplaner for vitenskapelig ansatte i høyere utdanning.

Søket etter relevante studier var basert på følgende inklusjonskriterier:

- Studien var publisert mellom januar 1999 og juni 2018
- Studien var publisert på engelsk
- Studiens fokus var på høyere utdanning
- Studien inkluderte et rammeverk for undervisningsekspertise

46 studier oppfylte kravene og ble inkludert i det videre arbeidet. Utvalget består av både publiserte vitenskapelige artikler (22), rapporter (15), bøker (6), konferansepresentasjoner (2) og bokkapittel (1). 43% av studiene var utført i Nord-Amerika, 35% i Europa og 11% i Asia. De resterende fordelte seg på andre kontinenter.

Studiene brukte flere forskjellige metoder, blant annet intervjuer, fokusgrupper, litteraturgjennomgang og spørreskjemaer. Flere fagfelt var representert, men de fleste fokuserte på rammeverk utviklet for undervisere innen medisin og helsefag. Mange av studiene undersøkte flere aspekter ved rammeverk for undervisning i høyere utdanning. Data knyttet til aspekter som hører til lærerkognisjonsfeltet, som undervisners holdninger, kunnskaper eller verdier, ble ekskludert fra analysene, slik at kun elementer knyttet til oppgaver og aktiviteter ble inkludert i analysene.

Resultat

Det ble gjennomført kvalitative², iterative³ analyser på tvers av de 46 studiene med fokus på ekspertiseutvikling (undervisningsoppgaver og læringsaktiviteter). Forskerne beskriver kodeprosessen og hvordan de gjennom litteraturstudier utviklet en struktur og til slutt kom fram til seks hovedoppgaver (main tasks) som lærere i høyere utdanning må utvikle ekspertise innen og 29 underkategorier (sub tasks).

1. Undervisning og læringsstøtte (7 underkategorier av oppgaver som inngår i dette)
2. Undervisningsplanlegging og -design (5 underkategorier)
3. Vurderinger og tilbakemeldinger (3 underkategorier)
4. Utdanningsledelse og håndtering (7 underkategorier)
5. Utdanningsvitenskap og -forskning (4 underkategorier)
6. Profesjonell utvikling (3 underkategorier)

I tillegg til dette omfattende, men tydelige rammeverket som oppsummerer og kategoriserer de viktige arbeidsoppgavene undervisere i høyere utdanning har, identifiserte forskerne også tre dimensjoner ved utvikling av ekspertise. 28 av de 46 rammeverkene omfattet studier eller forklaringer av hva som skulle til for å kunne si at undervisere er på vei mot ekspertise. De er:

1. Forbedring av oppgaveutføring (f.eks. utvikling fra «lærerfokusert undervisning som er utført med lav kvalitet» til «studentfokusert undervisning som er utført med høy kvalitet»)
2. Evne til å utføre forskjellige typer oppgaver (f.eks. at en novise er i stand til å utføre to av fem underkategorier godt, mens en ekspert er i stand til å utføre alle fem på en god måte)
3. Økende innflytelse (f.eks. at en novise har innflytelse på studenters læring eller engasjement, og dette kan utvides til å ha innflytelse på kollegers arbeid, og videre til å ha innflytelse nasjonalt eller internasjonalt)

Implikasjoner

Rammeverket for oppgaver som inngår i en undervisningsstilling i høyere utdanning, kan brukes av den enkelte underviseren i høyere utdanning som et egen-evalueringsverktøy eller som et refleksjonsgrunnlag i egenutvikling som underviser. Det kan også være et nyttig verktøy i utvikling av programmer som har til hensikt å øke underviseres kompetanse i høyere utdanning gjennom å belyse hvilke områder det kan være viktig å styrke.

Forskerne mener også at dette kan være et rammeverk for framtidig forskning om undervisningsekspertise og læring i høyere utdanning. Fremtidig forskning oppfordres til å undersøke hvordan kulturell kontekst virker inn på hvordan undervisere forstår og utfører sine oppgaver, samt hvordan den kulturelle konteksten for undervisning virker inn på hvilken relevans oppgavene gis. Noen av oppgavene og områdene som er presentert her, er også mindre forsket på enn andre, blant andre området «evne til å utføre forskjellige typer oppgaver». Det er derfor behov for ytterligere forskning på temaet for å validere resultatene av denne systematiske kunnskapsoversikten. Det er også behov for mer forskning på anvendeligheten og relevansen av kunnskapen som er presentert

² **Kvalitative analyser i systematiske kunnskapsoppsummeringer:** Målet med analyser av kvalitative data (representasjoner for aktørens forståelser og intensjoner [meningssammenhenger]) er å finne mønstre og sammenhenger mellom fenomener eller for å identifisere temaer på tvers av studier.

³ **Iterative analyser:** Gjentakende analyser av de samme dataene ved hjelp av samme metode og framgangsmåte.

her. Videre trengs mer forskning på forholdet mellom de forskjellige underkategoriene og hovedkategoriene, for eksempel med hensyn til overføringsverdi eller overlappinger mellom dem. Til slutt etterlyses forskning som tar for seg den praktiske implementeringen av ekspertiseutviklingsprogrammer for undervisere i høyere utdanning, for eksempel studier av oppgave-baserte programmer eller kompetanseattester.